

Nr 776

Av herr Börjesson i Glömminge m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 71, angående riktlinjer och organisation för naturvårdsverksamheten, m. m.

(Lika lydande med motion nr 628 i Första kammaren)

Det måste anses vara en angelägen uppgift för samhället att medverka till att de stora värden som naturen representerar i olika avseenden kan bevaras för framtiden. Naturvårdens uppgifter ligger härvid såväl på det kulturella planet som på det sociala. Det gäller att bevara vetenskapligt och kulturellt värdefulla naturområden men också att tillgodose det ur social synpunkt angelägna behovet av mark för rekreation och friluftsliv. Med den ökade förslitning och exploatering av naturen som kännetecknar vår tid måste en aktivare naturvårdspolitik anses nödvändig.

Naturvårdsutredningen har i sitt 1962 avgivna betänkande lagt fram förslag till en aktiv naturvårdspolitik. Enligt utredningen bör man eftersträva att samtidigt tillgodose den kulturella och sociala sidan av naturvården. Vissa landskapsmiljöer eller naturområden måste i dessa syften säkerställas. Samtidigt måste ökad uppmärksamhet ägnas åt landskapsvården. För genomförande av principprogrammet för naturvårdsarbetet har utredningen föreslagit dels en ny naturvårdslagstiftning, dels också en betydande utbyggnad av naturvårdsorganisationen och ökade ekonomiska insatser från samhällets sida.

I den föreliggande propositionen, nr 71, framhåller departementschefen, att naturvårdsutredningens principprogram är väl ägnat att ligga till grund för en intensifiering av det allmännas insatser i fråga om naturvården. I propositionen framlägges förslag till utbyggnaden av naturvårdsorganisationen och ökade ekonomiska insatser från statens sida. Förslag till ny naturvårdslagstiftning kan enligt departementschefen förväntas till höstsessionen.

Den debatt som förekommit kring naturvårdsutredningens betänkande har till stor del gällt rätts- och ersättningsfrågorna för markägarna. Dessa frågor torde inte ha fått en tillfredsställande lösning i naturvårdsutredningens förslag till naturvårdslag. Vid årets riksdag har redan motioner avlämnats i denna fråga. Då dessa problem kommer att behandlas i den aviserade senare propositionen, har vi inte för avsikt att beröra dem närmare i detta sammanhang.

Förslaget i den föreliggande propositionen till utbyggnad av naturvårds-

organisationen och ökning av statens ekonomiska insatser synes oss i huvudlinjerna kunna godtas. I några väsentliga avseenden bör dock enligt vår mening Kungl. Maj:ts förslag ändras.

Enligt naturvårdsutredningen bör kommunerna få ökade uppgifter på naturvårdens område. Detta är även enligt vår uppfattning en riktig bedömning. Det bör i första hand vara en uppgift för kommunerna att aktivt medverka till att naturområden säkerställas för befolkningens rekreation och friluftsliv. Utredningen förutsatte härvid en ny form av samverkan mellan staten och kommunerna. För naturreservat av övervägande social betydelse, dvs. egentliga fritidsområden, skulle eftersträvas en gemensam finansiering av staten och kommunerna enligt en glidande skala. Om det aktuella reservatet komme att utnyttjas huvudsakligen av den egna kommunens invånare, skulle statens åtagande begränsas till 20 procent av kostnaderna. Om å andra sidan reservatet hade mer eller mindre rikskaraktär, dvs. skulle utnyttjas av folk från hela landet, skulle staten bidra med hela kostnaden. Emellan dessa ytterlighetsfall skulle en avvägning ske i varje särskilt fall.

Det kan anses riktigt, att kommunerna medverkar till finansieringen av naturvårdsområden av social karaktär och att detta sker i viss proportion till i vilken utsträckning resp. område kommer kommunens egna invånare till nytta. Departementschefen har i propositionen ansett sig i allt väsentligt kunna biträda utredningens uttalanden rörande fördelningen av kostnaderna för naturvårdsåtgärder mellan stat och kommun. Några fasta normer för en sådan fördelning bör dock enligt propositionen inte fastställas. Överenskommelse skulle i stället från fall till fall träffas med berörda kommuner. De av naturvårdsutredningen förordade grunderna för kostnadsfördelningen har sålunda inte godtagits av departementschefen.

Ett alltför hårt kostnadsansvar på kommunerna kan inte gärna stimulera dem till aktiva insatser för naturvården. Enligt vår mening var de av naturvårdsutredningen angivna villkoren alltför tunga för kommunerna. Det torde vara nödvändigt att staten påtager sig en större del av kostnadsansvaret än vad utredningen tänkte sig. Detta syfte kan visserligen sägas vara förenligt med den i propositionen föreslagna ordningen att överenskommelse skall träffas från fall till fall. Departementschefens uttalande tyder dock inte på att så skulle vara avsikten. Det torde tvärtom kunna befaras, att kommunerna får svårt att hävda sig mot staten vid det i propositionen förordade förfarandet. Fasta grunder synes oss sålunda böra gälla för kostnadsfördelningen mellan stat och kommun i fråga om naturområden för rekreation och friluftsliv men på för kommunerna generösare villkor än vad utredningen förutsatte. Förslag till sådana grunder bör föreläggas höstsessionen i samband med propositionen om naturvårdslagstiftningen.

Enligt naturvårdsutredningen och propositionen skall de samhälleliga

åtgärderna på naturvårdens område fördelas på en central instans, på länsorgan och på kommunerna. Tyngdpunkten förutsättes förlagd regionalt, dvs. på länsstyrelserna. Som central instans skall inrättas statens naturvårdsnämnd. Såsom framhålles även i propositionen finns det näraliggande områden, såsom vattenvården, fritidsverksamheten och jakt- och viltvården, för vilka ett med naturvården gemensamt centralt organ kunde tänkas mest rationellt. Departementschefen har emellertid funnit skälen överväga för att en självständig central myndighet nu inrättas på naturvårdsområdet. Det är enligt vår mening dock angeläget, att bästa möjliga samordning sker med näraliggande verksamheter och att framtida möjligheter till en rationellare central organisation på dessa områden tillvaratas. Vad beträffar sammansättningen av statens naturvårdsnämnd är det enligt vår mening angeläget, att de båda aktiva organisationerna inom natur- och landskapsvården, Svenska naturskyddsföreningen och Samfundet för hembygdsvård, båda blir representerade.

Kommunernas medverkan i naturvårdsarbetet även utöver de förutnämnda naturområdena måste givetvis anses värdefull, exempelvis i fråga om strandskyddet och landskapsvården. Enligt propositionen bör länsstyrelse, innan den fattar beslut i naturvårdsärenden som berör kommuns intresse, i allmänhet bereda denna tillfälle att yttra sig. Enligt vår mening bör det vara regel, att kommunen i sådana fall får tillfälle att yttra sig.

För statens förvärv av ur naturvårdssynpunkt värdefull mark skall enligt propositionen inrättas en delfond under domänfonden, till vilken medel skall ställas till förfogande genom investeringsanslag å kapitalbudgeten. För nästkommande budgetår föreslås för ändamålet ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor. Medel härför synes oss emellertid med fördel kunna disponeras ur domänverkets markfond, som under senare år tillförts ständigt ökat kapital främst genom tomtmarksförsäljningar.

Av en avgörande betydelse för naturvården är såsom framhålles i propositionen den enskilda människans ansvar vid vistelse i naturen. Detta har givetvis avseende på såväl de särskilda naturområdena som områden som får beträdas enligt den s. k. allemansrätten. Tyvärr måste det emellertid konstateras, att enskilda människors umgänge med naturen ofta medför nedskräpning och spoliering av naturvården. Departementschefen framhåller att det är en betydelsefull uppgift för upplysningsverksamheten att få den enskilda människan att komma till insikt om sitt ansvar vid vistelse i naturen. Det torde vara riktigt, att man främst genom upplysningsverksamheten kan hoppas få till stånd ett allmänt bättre naturvett. I viss utsträckning måste man dock lita till fasta bestämmelser om uppträdandet i naturen. Naturvårdsutredningen har i sitt förslag till naturvårdslag inlagt vissa sådana regler men därutöver hemställt om att frågan om allmänhetens rättigheter och skyldigheter på annans mark efter remissbehandling av utredningens förslag skyndsamt borde beredas vidare i syfte

att åvägabringa en lagstiftning i ämnet. Olika remissinstanser har instämt häri. Departementschefen har dock inte i den föreliggande propositionen förebådat avsikt att låta verkställa en sådan beredning. Enligt vår mening bör frågan om allmänhetens rättigheter och skyldigheter på annans mark skyndsamt tagas upp till prövning i det syftet att bestämmelser, som reglerar vistelsen i naturen, skall kunna samlas i en lag.

Med stöd av vad ovan anförts få vi hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 71 måtte

I. medge att medel ur domänverkets markfond får användas för statens förvärv av ur naturvårdssynpunkt värdefull mark och att för budgetåret 1963/64 får disponeras 2 000 000 kronor ur sagda fond för det i propositionen angivna ändamålet *Markförvärv för naturvårdsändamål m. m.*;

II. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla

a) om förslag till årets höstsession angående fasta grunder för kostnadsfördelningen mellan stat och kommun i fråga om naturområden för rekreation och friluftsliv i enlighet med vad i motionen har anförts,

b) om skyndsamt utredning av frågan om allmänhetens rättigheter och skyldigheter på annans mark i enlighet med vad i motionen har anförts; samt

III. även i övrigt beakta vad i motionen har anförts.

Stockholm den 26 mars 1963

Fritz Börjesson

i Glömminge

Anders Dahlgren

Alvar Andersson

i Knäred

John Eriksson

i Bäckmora

David Gomer